

Standpunt

van het categoriaal overleg van de gemeenschapscentra in het kader van de evaluatie van het participatiedecreet

09/03/2011

Gemeenschapscentra (terug) in het decreet lokaal cultuurbeleid

Het categoriaal overleg van de gemeenschapscentra van de VVC opteert voor een volwaardige terugkeer van de gemeenschapscentra van het participatiedecreet naar het decreet lokaal cultuurbeleid. De bestaande subsidiëring wordt minimaal behouden en verdeeld op een eenvoudige en transparante manier over die gemeenschapscentra die een eigen werking hebben voor de lokale bevolking.

Historiek en evaluatie

Het decreet lokaal cultuurbeleid deelde vanaf 2002 de bestaande culturele centra in twee categorieën in de cultuurcentra en de gemeenschapscentra - op basis van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. De Vlaamse overheid bepaalde de regionale opdrachten van de cultuurcentra en valoriseerde de werking met een personeel - en werkingstoelage. Diezelfde Vlaamse overheid plaatste de toenmalig eerste gemeenschapscentra in het lokaal cultuurbeleid en verschoof hun middelen naar de betoelaging van een cultuurbeleidscoördinator, die - mits goede motivering - ook verantwoordelijk kon zijn voor de werking van het gemeenschapscentrum. Bij wijze van overgangsmaatregel kregen de vroegere culturele centra die gemeenschapscentrum werden een werkingssubsidie van € 500.000 voor de periode 2002 - 2007. Door allerlei omstandigheden werden deze middelen pas beschikbaar gesteld vanaf 2004. In een volgende fase vanaf 2008 werden deze middelen overgeheveld naar het participatiedecreet en verruimd tot alle gemeenschapscentra op basis van projectaanvragen voor kansengroepen. In 2010 kondigde de minister van cultuur, Joke Schauvliege, een evaluatie aan van het participatiedecreet. Eind 2010 boog een werkgroep, waarin ook de VVC vertegenwoordigd was, onder impuls van het Agentschap Sociaal-Cultureel Werk zich over de evaluatie van de projectsubsidies voor het aanbod kansengroepen van gemeenschapscentra (art. 30 van het participatiedecreet).

Het categoriaal overleg van de gemeenschapscentra vergaderde al sinds 2009 over een evaluatie van de projectsubsidies gecombineerd met een globale visie en beleid voor gemeenschapscentra. Deze nota is bijgevolg een eigen direct advies naar de minister toe bij de evaluatie van de projectsubsidies, maar wil ook een stap verder zetten naar een globale visie voor een Vlaams beleid voor gemeenschapscentra - een werksoort die na 10 jaar een eigen positie gevonden heeft in het cultuurlandschap.

Visie op gemeenschapscentra

Gemeenschapscentra bouwen (net zoals cultuurcentra) een kwalitatieve programmering uit, met expliciete aandacht voor de lokale bevolking, het verenigingsleven en bijzondere doelgroepen. Omdat ze nog sterker ingebed zijn in het gemeentelijke cultuurbeleid, vormen gemeenschapscentra bij uitstek de humuslaag voor de algemene cultuurparticipatie en ondersteunen zij zeer sterk het plaatselijke verenigingsleven. Voor vele mensen betekent het gemeenschapscentrum niet alleen een plaats van ontmoeting en sociaal contact, maar evenzeer een ruimte voor persoonlijke ontwikkeling (cursusaanbod) en voor kennismaking met en verdieping in verschillende kunst disciplines. Al van jongs af kan men genieten van een kwalitatief aanbod in de eigen buurt. Gemeenschapscentra dragen veel zorg voor een stevige schoolprogrammering en (kunst-)educatieve activiteiten. Aangezien recente studies uitwijzen dat 'jong geleerd, oud gedaan' ook geldt voor de deelname aan cultuur, blijft het dus essentieel dat gemeenschapscentra dit kunnen blijven doen. De noodzaak van 'een kwalitatief culturaanbod in de buurt' wordt eens te meer ondersteund door wetenschappelijk onderzoek dat het 'zone30-principe' bevestigt: mensen willen niet verder dan 30 km reizen om deel te nemen aan een culturele activiteit of om een theatervoorstelling bij te wonen. In de praktijk krimpt die afstand vaak zelfs tot 15 km. De gemeentebesturen investeren reeds veel in de werking van gemeenschapscentra om deze participatiedrempels te slopen. Een extra stimulans en erkenning vanuit de Vlaamse overheid betekent dat noodzakelijke laatste duwtje in de rug.

De werking van gemeenschapscentra varieert of is een gezonde mix tussen een eigen aanbod van professionele kunsten en vormingswerk, ondersteuning van het verenigingsleven en de amateurkunsten, allerhande (samenwerkings-)projecten en doelgroepenwerking. Zoals eerder vastgesteld¹, is het moeilijk om uitspraken te doen over DE gemeenschapscentra. Lokale context, ontstaansgeschiedenis, geografische inbedding, infrastructuur,... maken dat iedere gemeente een eigen invulling geeft aan de werking van het gemeenschapscentrum. Dit maatwerk zorgt voor de juiste puzzelstukjes op de juiste plaats.

Een lokale invulling als basisbeginsel voor gemeenschapscentra betekent ook dat zij geen zuiver 'lokale' eilandjes zijn binnen het Vlaamse cultuurlandschap. Binnen de regio opereren gemeenschapscentra in samenwerking met omliggende cultuurcentra of gemeenschapscentra voor gezamenlijke projecten, voor een afstemming van het aanbod, voor gezamenlijke promotie en communicatie, ... Voor de professionele kunsten en het erfgoedbeleid zijn de gemeenschapscentra kleine maar onmisbare spelers. Denk maar aan het jeugdtheater, het kunsteducatief aanbod, het debat over de afstemming tussen creatie en spreiding, erfgoedprojecten of de vele *good practices* die al uitgewerkt zijn binnen de gemeenschapscentra.

De garanties voor die verwevenheid en diversiteit aan functies die gemeenschapscentra lokaal kunnen opnemen, zijn een verantwoordelijkheid van de Vlaamse overheid.

Een kleurrijk palet aan werkingen vraagt bijgevolg om een aangepast en divers beleid. Hoe vertalen we dit naar regelgeving?

What's in een decreet?

De definitie van een gemeenschapscentrum volgens het *Decreet van 13 juli 2001 houdende het stimuleren van een kwalitatief en integraal lokaal cultuurbeleid* luidt als volgt:

¹ 'De vele gezichten van gemeenschapscentra. Conclusies uit 16 plaatsbezoeken' (2010), Nele Bogaert, LOCUS

“Gemeenschapscentrum: culturele infrastructuur door de gemeente beheerd met het oog op cultuurparticipatie, gemeenschapsvorming en cultuurspreiding ten behoeve van de lokale bevolking en met bijzondere aandacht voor de culturele diversiteit.”

In het decreet lokaal cultuurbeleid krijgen de gemeenschapscentra de opdracht tot het bevorderen van de participatie expliciet mee in hun bestaansreden. Bovendien is het participatiedecreet uitdrukkelijk *flankerend* beleid. Hoe kan het dan dat net de core-business van de gemeenschapscentra (cultuurparticipatie, drempelverlagend, bijzondere doelgroepen) momenteel in een flankerend beleid staan?

Om het gemeentelijk cultuurbeleid uit te voeren krijgt het gemeentebestuur een betoelaging van de Vlaamse overheid. Daarnaast voorziet het decreet in een 1 euro-subsidie voor gemeenschapsvorming. Dit is een opdracht waar gemeenschapscentra een belangrijke partner in kunnen zijn. Tot zover de basis die voor alle gemeentebesturen dezelfde is. Via een bijkomende subsidiëring in het decreet lokaal cultuurbeleid, zouden gemeenschapscentra de kans moeten krijgen om op bepaalde impulsen in te spelen, die ze op maat van de lokale context kunnen invullen.

Hebben een aantal gemeenschapscentra, naast hun reguliere werking met accenten die aan de criteria uit het decreet lokaal cultuurbeleid voldoen, een inspirerend participatieproject (zoals uit de dossiers blijkt) dan kunnen zij een beroep doen op Afdeling II van het participatiedecreet met betrekking tot subsidiëring van projecten ter bevordering van de participatie van kansengroepen in cultuur, jeugdwerk of sport. Om dit mogelijk te maken moet de regelgeving wel opengesteld worden voor lokale besturen en niet alleen voor vzw's.

Op basis van de lokale en regionale context, moeten gemeenten keuzes kunnen maken over de werking van hun gemeenschapscentrum. Op basis van de omgevingsanalyse en de keuze voor een bepaalde werking kan de gemeente vervolgens inspelen op diverse impulsen vanuit Vlaanderen: via de 1-euro subsidie, via een extra subsidiëring voor de werking van gemeenschapscentra (via het decreet lokaal cultuurbeleid, op basis van criteria), via het participatiedecreet, en zelfs via het kunstendecreet.

In wat volgt gaan we enkel dieper in op het voorstel voor een extra subsidiëring voor de werking van gemeenschapscentra via het decreet lokaal cultuurbeleid.

Concrete realisatie

Het kan niet de bedoeling zijn het huidig voorziene bedrag (minimaal € 500.000) te versplinteren over potentieel ongeveer 240 gemeenschapscentra. Een Vlaams beleid mag en moet selectief stimulerend zijn. Gemeenschapscentra die in aanmerking willen komen voor een werkingsubsidie in het kader van het decreet lokaal cultuurbeleid moeten kunnen aantonen dat er een eigen werking is, wat nu ook gevraagd wordt in het kader van het participatiedecreet.

Dit kan aangetoond worden:

- vanuit een eigen programmeringsbudget vanuit de gemeente. Een minimaal eigen programmeringsbudget (nog te bepalen op basis van realistische cijfers) moet door de gemeente voorzien worden als basisvoorwaarde om in aanmerking te komen voor een subsidiëring door de Vlaamse overheid. Dit is nodig om een versplintering van het beperkte budget te voorkomen;
- vanuit een inspanningsverbintenis waaruit blijkt dat de gemeente aan een aantal inhoudelijke criteria vanuit de Vlaamse overheid wil voldoen analoog aan de huidige regeling voor de cultuurcentra B en C.

